

πάρων

Κυριακή, 24 Ιουνίου 2012

5:03 μμ

Σημασία:

- κν. μπρίκι ή Βρίκι

Εγκυκλοπαιδικά

- Το βρίκι ήταν ένα δίστηλο¹ (δίστιο) εμπορικό ιστιοφόρο, το οποίο οι Έλληνες εξόπλισαν πολύ πριν από το 1821, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις επιθέσεις των πειρατών. Η ιστιοφορία του ήταν ίδια με της νάβας, με τη διαφορά ότι το βρίκι δεν διέθετε πρυμναίο (τρίτο) κατάρτι. Το βρίκι αποκαλείτο και «πάρων», επειδή ο ναυπηγικός του σχεδιασμός ομοιάζε πολύ με εκείνον του αναφερόμενου πολεμικού πλοίου του 18ου αι. Στην πραγματικότητα ο πάρων αποτελούσε την «πολεμική εκδοχή» του εμπορικού βρικίου, αν και κατά τον 18ο αι. τα δύο πλοία είχαν κάποιες διαφορές. Στις αρχές του 19ου αι., οι διαφορές τους ήταν αμελητέες, με αποτέλεσμα να ταυτισθούν. Εντούτοις είχαν κάποιες διαφορές στην εξάρτιση. Το μέσο ελληνικό βρίκι διέθετε συνήθως 18-20 πυροβόλα και πλήρωμα 50-80 ανδρών. Οι Υδραίοι ήταν οι πρώτοι Έλληνες που ναυπήγησαν βρίκια (από το 1757).

Το βρίκι αποτέλεσε το κύριο πολεμικό στο οποίο στηρίχθηκε η ελληνική ναυτική προσπάθεια το 1821-1829. Βασικά χαρακτηριστικά του ήταν η ευελιξία και η μεγάλη ταχύτητα που μπορούσε να αναπτύξει ακόμη και με μέτριο άνεμο, οφειλόμενη στα υψηλά για το κύτος του ιστία. Η ιστιοφορία του ήταν πολυσύνθετη και ιδιαίτερα μελετημένη για την ανάπτυξη μεγάλων ταχυτήτων και για την εκτέλεση σύνθετων ελιγμών. Γι' αυτό θα αναφέρουμε μόνο ονομαστικά τα ιστία που έφερε ένα τυπικό βρίκι στον πρόβολο και τα δύο ιστία του, χωρίς περαιτέρω αναλύσεις οι οποίες δεν αφορούν άμεσα αυτήν τη μελέτη: πρόθος, αρτέμων, αρτεμονίδα, ακάτιο, σταθερό δολώνιο, κινητό δολώ-νιο, φωσώνιο, σιπάριο, μεγάλη προτονίδα, προίστιο δόλωνος, προίστιο φώσωνος, μεγίστη, σταθερός δόλων, κινητός δόλων, φώσων (δεύτερου ιστίου) και σίπαρος. Για ανάπτυξη μεγαλύτερων ταχυτήτων, τα δύο κατάρτια του μπορούσαν να φέρουν πρόσθετα μικρότερα ιστία (παρακάτια, παραδολώνια και παραφωσώνια). Το βρίκι αποτελούσε ενδεχομένως το καταλληλότερο πλοίο για τον ελληνικό τρόπο του μάχεσθαι στη θάλασσα. Οι Έλληνες είχαν αναπτύξει και βελτιώσει τον σχεδιασμό και την **εξαρτία** του προκειμένου να αντιμετωπίζουν και να διαφεύγουν από τα ταχύπλοα πειρατικά σκάφη, αλλά και από τα βρετανικά πολεμικά του ναυάρχου Νέλσον, όταν εκείνος είχε αποκλείσει από θαλάσσης τις γαλλικές ηπειρωτικές κτήσεις κατά τους Ναπολεόντειους πολέμους. Τότε οι Έλληνες ναυτικοί διέσπαζαν συχνά τον βρετανικό ηπειρωτικό αποκλεισμό, αποκομίζοντας μεγάλα κέρδη από τα εμπορεύματα, τα οποία πωλούσαν σε υψηλές τιμές, λόγω του κινδύνου που διέτρεχαν από τα βρετανικά πολεμικά. Όταν κηρύχθηκε η Επανάσταση, οι αναφερόμενες τακτικές των Ελλήνων με τη χρήση βρικίων και άλλων παρεμφερών σκαφών και κυρίως οι εμπειρίες που αποκόμισαν από την αντιπαράθεση τους με πειρατές και Βρετανούς, τους έδωσαν σημαντικό πλεονέκτημα έναντι του τουρκικού στόλου. Τα ελληνικά βρίκια, κορβέτες, βρικογολέτες, γολέτες κ.ά., κανονιοβολούσαν τα βαριά τουρκικά σκάφη διαφεύγοντας με επιδέξιους ελιγμούς από τα πυρά τους, για να επανέλθουν σε λίγο με νέους κανονιοβολισμούς εναντίον τους. Το βρίκι ήταν ένα πλοίο που μπορούσε να διασπάσει οποιονδήποτε θαλάσσιο αποκλεισμό και να διασωθεί εν μέσω ιδιαίτερα δυσχερών καταστάσεων. Ήταν ένα πλοίο που πλοηγείτο δύσκολα και τη χρήση του οποίου οι Ευρωπαίοι και οι Τούρκοι ναυτικοί προτιμούσαν να αποφεύγουν. Τα επιφανέστερα βρίκια του ελληνικού στόλου ήταν ο «Λεωνίδα» των Μανώλη και Γιακουμάκη Τομπάζη, ο «Αρης» του Αναστάσιου Τσαμαδού, ο «Αχιλλεύς» του Δημήτριου Βούλγαρη και τα βρίκια του Δημήτριου Τσαμαδού, του Ιωάννη Παντελή, του Αναγνώστη Παπαμανώλη, του Αναγνώστη Γιουρδή κ.ά., των οποίων οι ονομασίες δεν διασώθηκαν.

Ο τουρκικός στόλος διέθετε βρίκια μεγαλύτερα από τα ελληνικά και με περισσότερα πυροβόλα, τα οποία όμως δεν παρείχαν την ταχύτητα και την ευελιξία των ελληνικών.

1. Κατάταξη ανάλογα με τον αριθμό (όχι των ιστίων όπως φαίνεται να λέει η λέξη **δυστιον**) αριθμό των ιστίων. πβ. δίκροτο, τρίκροτο (ανάλογα με τις σειρές κανονίων, διήρης τριήρης αναλογα με τις σειρές των κωπηλατών).

Ετυμολογία:

Από το brigantino < ουσ. brigante = πειρατής < Ιτ. p. brigare = πολεμω, εριζω < briga = ερις, φιλονίκεια, καυγάς (κελτική ρίζα).

- Συντμηση στην καθομιλουμένη της λέξης brigantino (αν και επεζη και ως μπρικαντινι). Αναλογο φαινομενο συνέβη και στα Αγγλικά και Γαλλικά βλ. Ξενογλωσσα παρακατω. Οι γλωσσαμυντορες το μετετρεψαν για να δειχνει Ελληνικον σε βρίκι, ξεχνωντας πως οι αρχαιοι ελληνες το β το προφεραν μπ.

Ξενογλωσσα

Ιταλικά

brigantino < ουσ. brigante = πειρατής

Αγγλικά.

brig

Από το 1720, συντμηση στην καθομιλουμένη της λέξης brigantine < Μον. Γαλ. brigandin < Ιτ. brigantino

Επειδη γύρω στα 1852 τα εν λόγω σκάφη αρχισαν να χρησιμοποιούνται ως πλοία-φυλακές οδήγησε κατ'επέκταση την έννοια brig=jail = φυλακή.

Πβ. Ιταλικο galera , βλ. μπαλαούρο.

Γαλλικά

Brigue, brick

Εικόνες

Brig Niagara 1813

Φράσεις

Ποιηση

Με τον ασίκη
το μπουρλοτιέρη
ήρθε ένα **μπρίκι**
από τ' Αλγέρι

Νίκος Γκάτσος - Με την Ελλάδα караβοκύρη

Τα ξεπούλησα φτηνά, το χαλί μου, τα ρούχα και το **μπρίκι***.
Είμαι άρρωστος παιδιά, ο γιατρός μου συμβούλεψε ταξίδι.

Διονύσης Σαββόπουλος - Σαν ρεμπέτικο παλιό

*) Εδώ το ηλεκτρικο μπρικι του καφέ. Το κοινο είναι φθηνό αφ'εαυτού.

Ομόηχα

μπρίκι: σκεύος για την παρασκευή τούρκικου καφέ. Από το τουρκικό ibrik.

Copyright© 2012 by Aris Stougiannidis